

Detstvo medzi panelmi

Patrím ku generácii tzv. „husákových detí“, veď som sa aj narodila v roku 1978, no ani jeden z mojich rodičov nepochádzal z Prievidze. Prišli sem za prácou z iných kútov Slovenska. Napriek tomu považujem Prievidzu za svoj domov, aj keď sa sem vraciam už len sporadicky, hoci časom niet ani veľmi ku komu.

Bola som typickým „severským“ sídliskovým dieťaťom. Moje prvé spomienky sa viažu s rozostavanými domami, blatom, nedokončenými chodníkmi, kopami panelov, ktoré žeriav zdvíhal do výšky a mne moje mesto rástlo doslova pred očami. Voľne, bez zbytočného strachu rodičov, som sa pohybovala po sídlisku, ktoré sa pomaly menilo. Mizli likusáky, obchody v garážach a bytoch, a nahrádzali ich nové predajne. Postupne sa stavali škôlky, pribudla budova ďalšej základnej školy, ktorá dnes neslúži pôvodnému účelu. Funguje v nej CVC a mestská polícia. Okolie panelákov si ľudia zútuľňovali. Vysádzali sa stromy, predzáhradky, postupne sa budovali detské ihriská aj športové plochy. V lete na nich chlapci hrali futbal a v zime, keď udreli mrazy, jednoducho sa natiahla hadica z najbližšej pracovne a klzisko bolo na svete.

Na panelových sídliskách môjho detstva bola kopa detí. Na balkónoch sa na šnúrach trepotali plienky, chodníky brázdili legendárne kočky značky Liberta. Najviac ich vždy stálo pred obchodmi s potravinami. Ako dieťa som často, čakajúc mamu pred obchodom, kolísala niečie plačúce dieťa. S kočíkom sa vtedy do predajní veru nesmelo. Na celom Severe sme mali dvoje potraviny, jedny lahôdky a mäsiarstvo, ale aj dva zelovoce, jeden v garáži a druhý „autobusový“ na Ulici energetikov. V bytoch sídlili nielen detskí lekári a lekárne, ale i predajňa hračiek, papiernictvo, domáce potreby a elektro. Celý jeden vchod v paneláku na Ulici V. Clementisa slúžil ako materská škôlka.

Školy a škôlky boli vtedy samostatnou kapitolou. Generácia našich rodičov sa morila s obdobnými problémami, ako my dnes. V detských jasliach a škôlkach bol veľký nedostatok miest. Boli preplnené a ja osobne som každý rok mojej škôlkárskej kariéry strávila inde. Mama nás so sestrou vozila až na Sídlisko mládeže. Dnes sa to zdá neuveriteľné, ale keď som v septembri

1985 hrdo nastupovala do prvého ročníka Základnej školy L. Novomeského, boli prvácke triedy od A po J, teda desať tried, druhácke až po písmeno H a predsa sa učilo na dve zmeny. Týkalo sa to len prvého a druhého ročníka, ale i tak to bola pre mňa veľká záťaž. Ak som mala poobedňajšie vyučovanie, dopoludnie som približne od siedmej trávil v školskej družine a školu sme mávali do 16,30 alebo 17,30 h. V zime sme domov prichádzali už za tmy. Sotva som sa navečerala, napísala úlohy, už som musela ísť do postele. V tom čase bolo vyučovanie na zmeny celoslovenským problémom, dnes pre zmenu mnohé školy pre nedostatok žiakov zanikajú.

V Prievidzi sa tento problém riešil presunom žiakov vyšších ročníkov do menej obsadených škôl. Mnohí sa preto isto pamätajú na modré Ikarusy, prezývané „harmoniky“, ktoré vozili žiakov zo Severu až na Ulicu Sama Chalupku.

Deti minulej éry ešte netrávili svoj čas s počítačmi, tabletmi či smartfónmi. V školách fungovali pionierske oddiely, povinné pionierske schôdzky, zbery železa i papiera a mnohé iné akcie. Dom pionierov ponúkal rôzne krúžky a mnohí sme navštevovali ľudovú školu umenia, dnes základnú umeleckú školu.

Prišiel rok 1989, pre nás deti sa toho najprv veľa nezmenilo. V škole sme sa začali zdraviť „dobrý deň“. Oslovenie súdruh učiteľ a súdružka učiteľka zmizlo spolu s pionierskymi šatkami a klubovňami. Do módy prišli walkmany, veci zo západu, magnetofóny na dve kazety a časopis Bravo. Zaužívaný poriadok sa zmenil. V meste sa objavili súkromné obchody. U Dérera ste zrazu mohli nakúpiť aj v sobotu poobede či v nedeľu ráno. Ako huby po daždi sa rozmohli stánky s palacinkami, langošmi, hranolčekmi, každý chcel byť podnikateľ a rýchlo zbohatnúť. Ešte sme to príliš neriešili a nebol dôvod ponížovať spolužiaka, ktorý nenesil značkové veci.

Moje mesto sa zmenilo. Blúdiac jeho sídliskami uznávam, že je v ňom viac zelene, ale stromy, čo sme počas brigád vysádzali, poriadne vyrástli. Paneláky sú zateplené, farebné, iné. Z parkovísk pred nimi dávno zmizli škodovky a lady. Lenže detí je akosi pomenej, nahradili ich psíky. Veľká časť mojej generácie sa už po štúdiu domov nevrátila. Nenašli by tu uplatnenie. Aj ja som musela odísť, moje deti už rastú v inom kúte Slovenska. No rada sa sem s nimi vraciam. Srdcom Prievidžanka zostanem do smrti, nuž a aj preto som si dovoľila pospomínať na svoju mladosť a pekný vzťah k mestu. Verím, že aj s čitateľmi občasnika.

Jana Ratajová, rod. Vanková (1978)